

Proa

PEP COLL
Els crims de la mel

Avançat el matí, el planell de l'ermita es va poblant. Els pelegrins arriben a glopades intermitents i s'afanyen a buscar un lloc per prendre'n possessió. Venen a peu, abrigats amb mantes i bufandes, alguns armats amb el paraigua. Han hagut d'aparcar la cavalleria a la Roca de la Salve perquè el darrer tram és escabrós; a més, al planell no s'hi cabria. Famílies que

traginen cistells amb el dinar, trosses de llenya per coure la carn i criatures a collibè; escamots de jovent fent gresca, pidolaires solitaris amb un sac a l'esquena, dones cobertes amb mantellines negres caminant descalces, a poc a poc a causa de la fatiga i les nafres dels peus i també perquè els veïns tinguin temps de contemplar-les. Algunes penitents s'han tret les espadenyes al planell de la Salve, d'altres al mig del bosc, fins i tot n'hi ha alguna que ha sortit descalça de casa, tot depèn del grau de devoció, de la resistència al sofriment i de la gravetat del favor que es demana a la santa.

No és aquest el cas dels germans del Rebol·lé, un mas situat a mig aire de la muntanya per la banda de migdia. El cabaler Agustí arriba mudat de cap a peus talment anés al ball de la festa major acompanyat de la germana petita, la Trini, una noia menuda, riallera, pigada de galtes com un ou de guatlla. Ha pujat a cavall de la mula engalanada amb les morralles i arreus de guarniment. Tot just treure el cap al planell, la Trini busca amb els ulls la cosina de Bóixols. Avui les dues famílies dinaran plegades.

L'Agustí es troba en el seu element, ell no es deixa perdre cap festa, fira ni mercat de la comarca. Es queda un moment escrutant, el cap ben alt i un somriure de satisfacció als llavis, els fumerols que es van encenent aquí i allà de l'esplanada, mentre dubta quin dels presents ha d'abordar primer. Si comença la ronda pel tofonaire del mas de Valldoriola per arrencar-li

com es presenta la campanya del bolet, o bé pel rector, que és nou al poble i probablement ignora que diumenge que ve és la festa de la Trinitat, patrona del Rebollé, i té l'obligació de dir la missa a la capella de la masia. Doncs ni amb l'un ni amb l'altre, perquè acaba de veure la parella de tricornis xerrant amb l'alcalde i l'assumpte que ha de tractar amb ells és urgent. A més a més, el xicot està molt orgullós del castellà que va aprendre a l'escola de Bóixols. El notari de Tremp li va dir un dia que xafava tan bé la llengua de Cervantes que ningú diria que va néixer sota les roques de Carànima. El xicot, doncs, s'atansa al rogle de les autoritats i saluda el caporal Lacuriza, un home d'una quarantena llarga d'anys, robust tirant a gras i de posat sever, subratllat per un bigoti espès i negríssim. Li demana parlar un moment amb ell i així que el de l'uniforme gira l'esquena al grup li aboca a raig el contenciós que té amb els gitanos, la mateixa patuleia de lladres que han vingut a l'aplec. Fa dos o tres dies que s'han instal·lat a la casilla del capdamunt de la collada de Faidella, i ja està fart de veure com els seus rucs li peixen un camp de trepadella:

—Abans-d'ahir ma germana va fer-los crits i els carnuosos s'hi van girar amenaçant-la amb una falç. Pren-gui's les meves paraules com una denúncia. La seva obligació és defensar-nos dels lladres, que per això paguem cada any la contribució. —I tanca el raonament exigint-li que mentre els gitanos siguin a la casilla ha de posar una parella fent guàrdia dia i nit a la collada.

El tricorni replica que no disposa de prou efectius, que al destacament d'Isona només són ell i quatre números i són molts els camins i els pobles per on han de patrullar.

—I jo com collons em defenso! Tinc un abeller no gaire lluny de la collada. Qualsevol dia em fotran també la mel.

El Lacuriza, fart de sentir aquell carcamal cregut que li diu el que ha de fer, se'l treu de sobre de seguida:

—Que no té permís d'arma? Si no li fan cas, els engega un tret. Mati'n un i veurà com escarmenten d'una vegada!

Mentre l'Agustí enllesteix altres assumptes de la masia, una nena gitana de cinc anys va de rogle en rogle arrossegant un cistell que fa més embalum que ella. L'ofereix al preu de dues pessetes als pelegrins, la majoria dels quals han rebut la consigna municipal que als gitanos ni aigua. Les dones a qui la nena sol adreçar-se li giren l'esquena quan veuen que s'atansa, i si la petita insisteix estirant-los les faldilles, se la treuen de sobre picant-li al braç. Com ho farien al gat gormand que intenta pispar-los de les graelles una espatlla de conill. La petita fa cap al rogle de la Trini i la seva cosina, que s'han quedat soles i seuen de cul a terra fent guàrdia al dinar, descansant de la caminada, estenent damunt l'herba les novetats familiars. La cosina és mare de tres canalles, una de petita que han deixat a casa amb la padrina, i dos marrecs que corren per l'esplanada. La Trini és nou anys més jove, no és

mare ni sembla que pel camí que porta pugui ser-ho mai. Però adora les criatures, especialment quan va una mica pet.

—Ja en tenim, de cistelles, maca —fa la noia asseynyalant amb la mirada la cistella del recapte. Al costat hi ha una galleda coberta amb un tovalló de quadres blaus, d'on sobresurt la punteta rossa i lluent d'una bresca de mel. És un dels presents que ella ha portat als parents per correspondre a la invitació del dinar.

La nena no se'n va, es queda quieta menjant-se amb els ulls la bresca de la galleda. La Trini dubta. Mare meva, quins ullets! Descalça, escabellada i amb un vestidet que li va massa curt, li sembla un pollet de pardal caigut del niu. No es veu amb cor de fer-li crits, però a la vegada, no gosa escantellar l'engruna d'un producte que ja no li pertany. Fa una mirada inquisidora a la cosina, que l'altra defuig adreçant-se a la gitanela:

—Com et dius, maca?

—Yasmín, senyora.

Ha de repetir el nom perquè ni l'una ni l'altra no l'han entès.

—I t'agrada la mel, oi?

La nena assenteix amb el cap, el sacseja amb unes capcinades tan fortes que li espolsen les herbes i branquillons enganxats als cabells. Les dones s'incorporen les dues alhora. En un tres i no res escapcen la bresca, li n'emboliquen un bocinet amb un full de diari i l'hi col·loquen al cul de la cistella.

—Au, ves-te'n! —mormola la cosina. Després crida ben fort perquè la sentin els rogles veïns—: Ja en tenim, de cistells, nosaltres!

La gitaneta no s'ho fa dir dues vegades. Gira cua i s'esquitlla àgilment entre les fumeres, delirosa d'ensenyar a la mama el pastís que li han donat les senyores païes. La mare, de nom Samara, va parir la nena quan no havia complert setze anys, nou mesos justos després de casar-se amb el Tijerillas, del clan dels Montoya. Mare i filla no tenen temps de desembolicar la gormanderia llefiscosa que ja es veuen assetjades per un exèrcit de canalla amb els genolls pelats i les orelles envermellides pel fred. De lluny o de prop tots són cosinets entre ells. Com que n'hi ha d'haver una mica per a tots, a l'últim la petita Yasmín s'ha de conformar amb les restes esmicolades pel full del diari. Llepa i rellepa amb desfici empassant-se paper i lletres, sense adonar-se de l'abella que li ha quedat enganxada a la galta.

—Compte, que et picarà! —s'exalta la mare arrencant-li l'insecte amb un pessic.

Aviat comprova que l'abella és morta, i llavors la dona, en lloc de tranquil·litzar-se, arrufa les celles negríssimes de gitana i remuga:

—Un mal presagi, filla meva. —I s'acuita a esclafar l'insecte contra el terra amb la panxa endurida del dit gros del peu.